

IJTIMOYIY TARMOQLARNING YOSHLAR MA'NAVIYATIGA TA'SIRI

Umarov Sherzodjon Usmonovich

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti,
"Ijtimoiy fanlar" kafedrası assisenti

Annotasiya: Ijtimoiy tarmoqlar o'zaro tanishish, bildirish, do'stlashish uchun tuzilgan. Ijtimoiy tarmoqlardan har bir inson qiziqishi va manfaatiga ko'ra foydalanadi. Ba'zi insonlar undan rohat-farog'at izlaydi va qimmatli vaqtini yo'qotib, keraksiz narsalar bilan band bo'ladi. Shu sababli, bugungi kunda turli ko'rinishdagi axborot vositalarining nozik jihatlarini har bir ongli kishi anglab yetishi lozim. Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ma'naviyatiga qanday ta'sir ko'rsatishining ba'zi masalalari falsafiy tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, ma'naviyat, yoshlar ma'naviyati, tafakkur, faollik, ijtimoiy tarmoqlar, Internet, internetga qaramlik.

THE IMPACT OF SOCIAL NETWORKS ON YOUTH SPIRITUALITY

Umarov Sherzodjon Usmonovich

Fergana Institute of Public Health,
Assistant Lecturer, Department of Social Sciences

Abstract: Social networks are formed for mutual acquaintance, communication and friendship as well. Everyone uses them according to their interests. Some people seek pleasure from it and waste their precious time and get busy with unnecessary things. Therefore, every conscious person should understand the subtleties of different types of media today. This article provides a philosophical analysis of some of the issues of how social media effects on the spirituality of young people.

Keywords: the young, spirituality, youth spirituality, thought, being active, social networks, the Internet, internet addiction.

KIRISH

Ma'lumki, dunyo bo'ylab uch milliard odam, ya'ni aholining taxminan 40% Internetdagi ijtimoiy tarmoqlardan foydalanadi. Biz ularga har kuni o'rtacha ikki soat vaqt sarflaymiz: yozuvlar nashr etamiz, fotosuratlar almashamiz, do'stlarimizning xabarlariga munosabat bildiramiz. Har daqiqada ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari Snapchat-ga yarim millionga yaqin tvit va fotosuratlarni yuborishadi. Agar ijtimoiy media bizning hayotimizda bunday katta rol o'ynasa, unda bu bizga qanday ta'sir qilishini tushunish juda muhimdir.

Shu sababli ham oxirgi yillarda ijtimoiy tarmoqlar fuqarolik jamiyatining an'anaviy shakllarini nafaqat o'zgartiryapti, balki yaqin kelajakdagi yangicha ko'rinishini o'zida namoyon qilmoqda. Aslida ijtimoiy tarmoqlarning asosiy vazifasi dastlab tashkil etilgan paytlarda odamlarga uzoqdagi tanishi bilan aloqa qilish, ular o'rtasida o'zaro onlayn muloqotni yo'lga qo'yish edi. Biroq bugun ularning funksiyalari tobora kengayib bormoqda. Eng avvalo, yoshlar ongiga va ma'naviyatiga ta'sir ko'rsatishning qudratli axborot-siyosiy vositasiga aylanmoqda. Ushbu maqolada ilgari surilgan mavzuning dolzarbligi hozirgi kunda qarama-

qarshilik mavjudligidan kelib chiqadi. Ya'ni, bir tomondan, zamonaviy yosh insonni ijtimoiy tarmoqlarsiz tasavvur qilishning iloji yo'q, boshqa tomondan, ta'sirni kuzatib borish qiyin ijtimoiy tarmoqlar yoshlarni shakllantirish, ma'naviy va axloqiy fazilatlarni tarbiyalash bor. Shu jihatdan, bugungi kunda axborot texnologiyalari inson faoliyatining barcha sohalariga tatbiq etilmoqda. Yoshlar, ayniqsa, Internetda himoyasizdir. Jahon tarmog'ida doimiy ishtirok etish, ota-onalar nazorati yo'qligi, bolalarning axborot madaniyatini bilmaslik ko'pincha o'spirinlarning Internetga qaram bo'lishiga olib kelishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Yoshlar ma'naviyati masalasi nafaqat bugungi kunda balki oldingi davrlarda ham muhim va ahamiyatli muammolar tarzida e'tibor berilgan. Ayniqsa, yoshlar ma'naviyatini shakllantirish muammosi turli darajadagi jamiyat va falsafa, psixologiya, sosiologiya kabi fanlarning ixtisoslashuvi bilan bog'liq bo'lgan gumanitar bilimlarning birlashmasidan iborat.

Yoshlar ma'naviyatini shakllantirish bilan bog'liq muammolar mualliflar tomonidan dunyoqarashning turli pozitsiyalari, madaniy va tarixiy an'analari va maktablari, uslubiy va konseptual asoslaridan ko'rib chiqilgan. Xususan, rus faylasuflari D.M.Azamatova, R.G.Apresyan, A.I.Arnoldov, Y.A.Baller, O.A.Belenkova, B.S.Galimova, D.J.Valeeva, A.A.Valkov, U.S.Vildanova, G.N.Volkov, V.Y.Davidovich, Yu.A.Jdanov, M.T.Iovchuk, V.V.Kuravlev, N.S.Zlobin, L.N.Kogan, G.G.Kvasov, I.K.Kuchmaeva, Ye.S.Markaryan, V.M. Mejuev, Ye.A.Orlova, S.M.Pozdyaeva, F.B.Sodiqov, F.A.Xaziev va boshqalarning asarlari kiritish mumkin.

Globallashuv sharoitida ma'naviyat masalalari, yoshlar ma'naviyati, ma'naviy qadriyatlar va ma'naviy yangilanishning xususiyatlari mustaqillikning dastlabki yillarida T.Mahmudov, J.Tulenov, S.Shermuhamedov, A.Jalalov, E.Yusupov kabi atoqli olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lsa, hozirgi ma'naviy yangilanishning turli jihatlarini B.Aliev, S.Otamurodov, S.Berdiqulov, D.Norqulov, A.Umarov, Sh.Madaeva, S.Mamashokirov, J.S.Ramatov, M.Qahharova, G.Tulnova, S.Raximov va boshqalar tomonidan tadqiq etilmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ma'naviyatiga, tafakkuriga, ongiga ta'siri masalasining ba'zi bir jihatlarini o'rgangan olimlar qatoriga ingliz olimlaridan Peter E. Maeux, Steve Jones, rus olimlaridan Ye.Vayner, Ye.Gorniy, V.Pasko, V.Suxarova, O.Krishtanovskaya, shuningdek, o'zbek olimlaridan filologiya fanlari nomzodi D.Rashidova, faylasuflardan J.Ramatov, I.Saifnazarov, A.Mo'minov, A.Muxtorov, B.Xusanov, G.G'affarova, N.Saydalieva, K.Mavlyanova kabilar tomonidan nashr etilgan maqolalarni kiritish mumkin.

Maqolani tayorlashda tarixiylik, tanqidiylik, tizimli metodlardan foydalanildi.

NATIJALAR

"Ijtimoiy tarmoq" tushunchasi 1954 yilda paydo bo'lgan bo'lib, o'tgan asrning 30-yillarida o'rganish boshlangan. Ushbu konsepsiyani sosiolog Jeyms Barns kiritgan: "ijtimoiy tarmoq" bu ijtimoiy ob'ektlar (odamlar yoki tashkilotlar) va ular o'rtasidagi aloqalar (ijtimoiy munosabatlar) bo'lgan tugunlar guruhidan iborat

bo'lgan ijtimoiy tuzilishdir. Oddiy qilib aytganda, bu tanish odamlarning ma'lum bir guruhi, bu yerda odam o'zi markaz bo'lib, do'stlari esa filiallardir.

Kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda birinchi ijtimoiy tarmoq 1971 yilda ARPA Net-da harbiylar tomonidan ishlatilgan elektron pochta texnologiyasi edi. Keyin, 1988 yilda fin talabasi Yarko Oykarinen real vaqtda muloqot qilish imkoniyatini yaratgan «IRC» texnologiyasini (inglizcha Internet Relay Chat – uzatiladigan internet-suhbat) ixtiro qildi. 1991 yilda ingliz olimi Tim Berners-Li tufayli ommalashgan Internet ixtirosi muhim voqea bo'ldi.

1995 yilda Rendi Konrad Classmates.com - zamonaviy ma'noda birinchi ijtimoiy tarmoqni yaratdi. Konsepsiya juda katta talabga aylandi hamda shu yil Internetdagi ijtimoiy tarmoqlarning jadal rivojlanishi boshlanadi. Bugungi kunda ushbu tarmoq hali ham dunyodagi eng mashhur tarmoqlardan biri bo'lib, 50 milliondan ortiq foydalanuvchiga ega.

Ijtimoiy tarmoqlarning keng miqyosida ommalashuvi 2004 yildan keyingi davrga to'g'ri keladi. Shu yili AQSh da keyinchalik dunyoga mashhur bo'lgan Facebook jamoatchilik tarmog'iga asos solindi.

Yoshlar ma'naviyatini shakllantirish, axloqiy taqdirni belgilash va umumbashariy insoniy qadriyatlarni dunyoga joriy etish muammosi ko'plab avlod tadqiqotchilari tomonidan ishlab chiqilgan abadiy masalalardan biridir. Ma'naviyat mavzusini qamrab olgan ilmiy adabiyotlar juda ko'p, turli xil ta'riflar, talqinlar va tadqiqot yo'nalishlarini o'z ichiga oladi. Ushbu muammoni o'rganishga yondashuvlarning xilma-xilligi, asosan, ma'naviyatning umumlashtirilgan nazariyasining yo'qligi bilan bog'liq.

Jamiyatning maxsus guruhi sifatida yoshlarga ilmiy yondashish, yoshlarning turmush tarzi va madaniyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, gumanitar fanlar bo'yicha ko'plab mahalliy olimlarning asarlarida o'z aksini topgan. Prezidentimiz Sh.Mirziyoevning – “Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish” sari asarida yoshlarni ma'naviy yetuk inson etib tarbiyalash, chinakam ma'rifat va yuksak madaniyat egasi bo'lish uzluksiz hayotish ehtiyojga aylanishi, yoshlar bilimi, saviyasini oshirish uchun ilm-ma'rifat, yuksak ma'naviyat kerakligi ilgari surilgan [2]. M.Quronov, A.Qodirov, Sh.Akramovalar tomonidan - Yoshlarda mafkuraviy immunitetni shakllantirish monografiyasida yoshlarni etib tarbiyalash, ularda mafkuraviy immunitetni shakllantirish, ijtimoiy tarmoqlardagi yot g'oyalar ta'siriga tushib qolishining oldini olish kabi masalalar tahlil etilgan[10]. G.G'affarova ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar tafakkuri va faolligiga ta'siri, axborotlashgan jamiyatda ma'naviyatdagi o'zgarishlar, yangilanayotgan O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirishda ma'naviyatning o'rnini [6-9] yoritib bergan.

MUHOKAMA

XXI asrda zamonaviy axborot-kommunikasiya texnologiyalari, xususan, internetning hayotimizdagi o'zni va ahamiyati shiddat bilan oshib bormoqda. Albatta, internet orqali dunyoning istalgan nuqtasi bilan tezkor aloqa o'rnatish, zudlik bilan zarur axborot va ma'lumotlarni olish, bilim va ma'rifatni oshirishda uning beqiyos o'zni va ahamiyati bor. Shuningdek, Internetning paydo bo'lishi bilan hayotning juda ko'p sohalarida, jumladan, kundalik maishiy xizmatlardan

tortib, biznes va menejment, yuridik va konsullik xizmatlari va xatto davlat boshqaruvigacha birin-ketin virtual dunyoga ko'cha boshladi.

Mutaxassislarning fikricha, zamonaviy jamiyatda ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning asosiy ustunligi muloqot erkinligi hisoblanadi. Darhaqiqat, bugun ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy va siyosiy barcha-barcha sohalarida global tarmoqning cheksiz-chegarasiz imkoniyatlarini hisobga olmaslik, undan ma'lum maqsadlar yo'lida foydalanmaslik, ta'bir joiz bo'lsa, zamondan orqada qolish, deganidir. Bu masala bevosita yoshlar faoliyati va ma'naviyatiga ham daxldor.

Xo'sh, ijtimoiy tarmoqlar nima? U yoshlar tafakkuri va faoliyatiga hamda yoshlar ma'naviyatiga qanday ta'sir qiladi?

Vikipediya saytida ta'kidlanishicha, ijtimoiy tarmoq «muloqot qilish, tanishish, qiziqishlari o'xshash yoki oflayn aloqada bo'lgan odamlar o'rtasida ijtimoiy aloqalarni yaratish, shuningdek ko'ngil ochish (musiqa, filmlar) va ish uchun ishlatiladigan onlayn platforma»dir. Darhaqiqat, ijtimoiy tarmoqlar virtual olam internetdagi xuddi shunday «ari uyasi»dir. Ular paydo bo'lganiga unchalik ko'p bo'lgani yo'q. Ushbu tarmoqda dastlab qiziqishlari yoki kasblari bo'yicha birlashgan bo'lsa, hozirgi kunda bu g'oya kengayib, do'stlar, tanishlar, hamkasblar ularga qo'shila boshladilar. Hozirda yirik ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar soni

millionlab, milliardlab kishiga yetgan. Ular o'zaro muloqot qiladilar, saytlarga o'zlarining, yaqinlarining fotosuratlarini, videolarini qo'yadilar, u yoki bu mavzuda fikr almashadilar. Kimlardir bu saytlarda o'zlarining unut bo'lib ketgan tanishlarini, bolalikdagi do'stlarini topadilar.

Darhaqiqat, ijtimoiy tarmoqlarda faqat do'stlar, tanishlarnigina emas, xatto mashhur insonlarni ham uchratish mumkin. Yulduzlar o'z sahifalarini ochib, unda hayotlaridagi qiziqarli voqealarni yozadilar, suratlarni berib boradilar. Shu bilan birga tarmoqlar ichida ko'plab hamjamiyatlar ochilgan – ularni istalgan foydalanuvchi o'z qiziqishiga qarab ochishi va do'stlarini taklif qilishi mumkin. Hamjamiyatlarning mavzulari xilma-xil – futbol, tikuvchilik, avtomobil va h.k. Shunday qilib, insoniyat nimaga qiziqsa, hammasi mavjud. Hamjamiyat ichida uning a'zolari o'zaro fikr almashadilar. Ba'zi hamjamiyatlarga istagan kishi a'zo bo'lishi mumkin, ba'zilari esa yopiq sanalib, unga faqat a'zoldan birining tavsiyasi bilan yoki hamjamiyat ma'muri ruxsati bilan qo'shilsa bo'ladi.

Aytish kerakki, ijtimoiy tarmoqlar bugungi kunimizning eng asosiy vaqt o'tkazuvchi omili hisoblanadi. Ayniqsa yoshlar ijtimoiy tarmoqlar kasaliga uchrashgan. Bizning diyorimizda dastlab eng asosiy ijtimoiy tarmoq sifatida –“odnoklasniki” ijtimoiy tarmoq keng ommalashgan. Darhaqiqat, Odnoklassniki ijtimoiy tarmog'i sinfdoshlarni - lisey (kollej) kursdoshlarni, institut (universitet) kursdoshlarni, qarindoshlarni, hamkasabalarini xullas yaqin do'stlarni topib, ular bilan gaplashishga imkon beruvchi ko'ptillik tarmoq hisoblanadi [4, 6]. Bu ijtimoiy tarmoq 2006 yilda ishga tushgan. Uning tuzuvchisi rossiyalik veb-dasturchi Albert Popkov hisoblanadi. Sayt foydalanuvchilarning asosiy yoshi 14-55 yoshni tashkil qiladi. Dastlab bu saytdan ro'yxatdan o'tish pullik bo'lgan, keyinrok 2010 yildan bu xizmat bepul deb e'lon qilingan. Eng muhimi, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning an'anaviy muloqot shaklini tubdan o'zgartirib yubordi. O'lis masofadan turib

nafaqat eshitib, balki ko‘rish imkoniyatining yuzaga kelishi virtual suhbatlarni keskin ommalashtirdi. Keyingi 15-20 yil davomida dunyo mamlakatlari aholisi, shu jumladan, o‘zbekistonlik yoshlar hayotida mobil aloqa urf tusini olgan bo‘lsa, hozirgi davrga kelib mobil uskunalardagi WhatsApp, ICQ, MSN Messenger va Telegram orqali matnli muloqot ommaviylik kasb etmoqda.

Ayniqsa, facebook tarmog‘idagi turli guruhlar foydalanuvchilar orasida obro‘ qozondi. Bu tarmoqdagi guruhlarda odamlar orasidagi turli vaziyatlar, muammolar ko‘rib chiqilib, ma‘lum vaqtda hal qilinmoqda. Shu bilan birga instagram ham yoshlar orasida mashhur bo‘lib, unda asosan yoshlar kundalik hayotidagi voqealarni foto va video orqali yoritish urf bo‘lgan. Qayd etish kerak, bugungi kunda dunyo aholisining qariyb yarmi – ya‘ni 3 mlrd.ga yaqin kishi turli ijtimoiy tarmoqlardan foydalanmoqda. Shulardan eng katta qismi – 2 mlrd. odam —Facebooklda. <https://napoleoncat.com> sayti bergan ma‘lumotga ko‘ra, O‘zbekistonda —Facebookl tarmog‘idan foydalanuvchilar 1 millionga yaqinlashib qolgan [5]. Ular o‘rtacha 25-34 yoshda bo‘lib, 65,5 foizini erkaklar, 34,5 foizini xotin-qizlarimiz tashkil etar ekan.

Ayni paytda dunyoda 1 mlrd.lik auditoriyaga ega Instagram O‘zbekistonda

1.586.500 nafar foydalanuvchiga ega. 2.476.590 lik Facebook esa mamlakatimizda 686.400 kishini birlashtirgan. 200 mln.lik Telegram - O‘zbekistonda 18 mln. kishiga xizmat ko‘rsatmoqda [12]. Aytish mumkinki, ijtimoiy tarmoq deganda ko‘z oldimizga hozirgi kun ta‘rifi bilan aytadigan bo‘lsak Virtual olam degan tushuncha keladigan bo‘lib qoldi. Hozirgi kunda ijtimoiy tarmoqlarning soni ko‘paygandan ko‘payib bormoqda, bu o‘z navbatida jamiyatga katta ta‘sirini berib kelmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar shunday kuchga ega bo‘ldiki uzoqdagi do‘stingni yaqinlashtirib, yaqindagi do‘stingni uzoqlashtirishga olib keldi. Bu o‘z navbatida jamiyat a‘zolari orasida sarosima va betartiblikni keltirib chiqarmoqda. Lekin ijtimoiy tarmoqlar hozirgi kunda yoshlarga keng imkoniyatlarni ham yaratib bermoqda. Jumladan, turli davlat yoshlari birbirlari bilan fikr almashib savollariga javob topishda, katta yutuqlarga erishishda ijtimoiy tarmoqlarning beqiyos yordamlari foyda berib kelmoqda. Shu sababli yoshlarning ongini va niyatini to‘g‘ri yo‘naltira olishni o‘rgatsak ijtimoiy tarmoqlardan ham kerakli natijalarni olsak bo‘ladi.

Darhaqiqat, bugungi kunda hamma YouTube, Facebook, Instagram, Telegram, Twitter kabi ijtimoiy tarmoqlarni biladi, hech bo‘lmaganda bittasidan foydalanadi. Ayniqsa, yoshlar bu masalada faoldir va aynan shuning o‘zi muammodir. Nima uchun? Sababi bitta: ijtimoiy tarmoqlardagi ma‘lumotlar har doim ham to‘g‘ri va ob‘ektiv emas. Tabiiyki, uning ma‘naviyatiga, ruhiyatiga, axloqiga tahdid solmaydi degan kafolatlar yo‘q.

Shuni tan olish kerakki, ijobiy tomonlari bilan bir qatorda uning salbiy tomonlari ham mavjud. Chunki ommaviy aloqa vositalari orqali ongni va aqlni egallash tahdidi mavjud ekan, jiddiy qo‘rquv uchun asoslar mavjud. Muammoni, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda salbiy ma‘lumotlar oqimining ko‘payishi kuchaytirmoqda. Sababi, yoshlar o‘zlarining tajribasizliklari sababli kelgan ma‘lumotlarni tahlil qilish va sintez qilishga qodir emaslar. Ehtimol, yolg‘on va xolis ma‘lumotlar uni osonlikcha yo‘ldan ozdirishi mumkin.

Shu o'rinda savol tug'iladi, Nega ijtimoiy tarmoqlarda asossiz yangiliklar va g'iybat tarqatilmoqda? Nima uchun aholi, asosan yoshlar, ularga ishonishadi? Bunda davlat organlari, muassasa va tashkilotlarning matbuot xizmatlari ham aybdor. Agar biror joyda biror narsa yuz bersa, bu jarayon haqidagi ma'lumotlar guvohlar, kuzatuvchilar tomonidan Internet orqali tarqatiladi. Aslida, bunday vaziyatlarda aynan matbuot xizmatlari ma'lumot berishlari kerak. Ular tunu kun faol ishlashlari kerak.

Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlarning odamlar hayotiga ta'siri juda katta, ko'pchilik bu hodisaning ko'lamini to'liq anglamaydilar va axir ijtimoiy tarmoqlar allaqachon Internetdagi eng ommabop faoliyatdir. Bugungi kunda dunyodagi eng ko'p tashrif buyuriladigan 100 ta saytdan 20 tasi klassik ijtimoiy tarmoqlar, yana 60 tasi u yoki bu darajada ijtimoiylashmoqda. Dunyo bo'ylab kompaniyalarning 80% dan ortig'i o'z ishlarida ijtimoiy tarmoqlardan foydalanadilar. Odamlarning 78 foizga yaqini ijtimoiy tarmoqlardagi ma'lumotlarga ishonadi.

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ma'naviyati va tafakkuriga ko'rsatayotgan ham ijobiy ham salbiy jihatlarini ta'kidlash lozim. Birinchidan, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ma'naviyatini rivojlantirishga ta'sir etadigan ijobiy xususiyatlariga xayriya tadbirlari tashkil etish, yoshlarni uyushtirish, imkoniyati bor kishilarni shu ishga jalb etish, do'stlar orttirish, yoshlar o'zlarining faoliyatlariga tegishli ma'lumotlarni olish, uzatish kabilarni kiritish mumkin.

Ikkinchidan, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ma'naviyatini rivojlantirishga ta'sir etadigan salbiy xususiyatlariga axloqsizlik, fahsh, buzuvchilikni targ'ib qiluvchi saytlar va ularning sahifalari keng yoyilgani; mish-mish, yolg'on, uydirmalar, buzg'unchi g'oyalar, soxtalashtirish, tarafkashlikning yoyilgani; e'lon qilingan ayrim maqolalarda ishonchli manbalarning yo'qligi, qaysi kitob yoki saytdan olinganligi, kim yozganligi haqida ma'lumotning yo'qligi, birovlarining haqlarini poymol etish, ularning yozgan maqolalarini o'zlashtirib olib, ma'naviy, intellektual huquqlarning buzilishi sodir bo'lishi; ushbu tarmoqlarda insoniy aloqalar zaiflashadi, yuzma-yuz ko'rishish bo'lmagani uchun o'zaro mehr kamayadi, voqelikdan uzilib qolish yuz beradi, oilaviy ahillikka salbiy ta'sir qilishi; yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan noto'g'ri foydalanishi vaqtning isrof bo'lishiga, keragidan ortiq foydalanish esa, unga o'rganib qolishi; maqtanchoqlikning yoyilgani, ya'ni ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari kiygan kiyimlari, yegan ovqatlarini o'z sahifalariga joylashtirishlari oqibatida maqtanchoqlik, barchaning e'tiborida, diqqat markazida bo'lish xohishi kuchayib, kambag'al, nochor ahvolda yashayotganlarning his-tuyg'ulari e'tiborga olinmaydigan kayfiyat yuzaga keladi.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar quyidagi xavfli ta'sirlarga ega: internet tarmog'iga bog'lanib qolish; o'qish va bilim olishga yengiltaklik bilan munosabatda bo'lish (Internetdan tayyor dars ishlanmalari, matematik masalalar yechimlarini osongina topish hisobiga dars topshiriqlarini mustaqil bajarmaslik); jismoniy rivojlanishiga salbiy ta'sir xavfi, ya'ni bolaning faol harakatda bo'lmay, uzoq vaqt monitor ro'parasida o'tirishiga to'g'ri kelishi va boshqalar.

Albatta, ijtimoiy tarmoq manbalarida bolalarga haqiqiy hayotdagi kabi virtual olamda ham tartib-intizom qoidalari mavjudligini tushuntirib borish eng birinchi navbatdagi vazifadir. Shu bilan birga ijtimoiy tarmoqlar hozirgi kunda

yoshlar tafakkuriga ijobiy ta'sir etishi bilan birga juda ko'plab yoshlarni ijtimoiy tarmoqlar vaqtini o'g'irlamoqda, internetklublarda, mobil telefonlarda yoshlar ayni o'qib ilm hosil qiladigan paytlarida vaqtlarini bekorchi o'yinlarga, axloqiy buzuk xarakatlar, estetik jihatdan saviyasi ancha past bo'lgan foto suratlar va video fayllarni ko'rish bilan umrini xazon qilmoqda.

Shunday qilib, Internetdagi ijtimoiy tarmoqlar yoshlar ma'naviyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda, ya'ni shaxsiy manfaatlar yoshlar uchun ustuvor ahamiyat kasb yetadi va shu bilan birga jamiyat, ijobiy shaxslararo muloqot, hamkorlik va o'zaro yordam hamda ijtimoiy me'yorlar va asosiy umuminsoniy qadriyatlarga befarq munosabat shakllantiradi [6]. Shu sababli yoshlar orasida to'liq jonli aloqa asta-sekin qadrsizlanib bormoqda, o'zining bevosita hissiyotlari bilan haqiqiy kommunikativ harakat o'rnini sezilmaydigan quruq xabarlar, kitoblarni o'qish - qidiruv saytlaridan shubhali ma'lumotlar, psixologik salomatlik - IT-texnologiyalarga, gadjetlar va shaxsiy kompyuterlardagi virtual axborot maydoniga bog'liqlik egallamoqda.

Ta'kidlash kerakki, mamlakatimizda amalga oshiriladigan barcha demokratik islohotlar jarayonida ham yoshlar masalasiga hamda yoshlarni ijtimoiy jihatdan shakllantirish va ularning intellektual, ijodiy va boshqa yo'nalishdagi salohiyatini kamol toptirish, yoshlar ma'naviyatini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratilishini nazarda tutadigan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy va huquqiy chora-tadbirlar tizimiga alohida e'tibor beriladi. Jumladan, yoshlarga oid davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari: yoshlarning hayoti va sog'lig'ini saqlash; yoshlarning ma'naviy, intellektual, jismoniy va axloqiy jihatdan kamol topishiga ko'maklashish; yoshlar uchun ochiq va sifatli ta'limni ta'minlash; yoshlarni ishga joylashtirish va ularning bandligi uchun shart-sharoitlar yaratish; yoshlarni vatanparvarlik, fuqarolik tuyg'usi, bag'rikenglik, qonunlarga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash; iqtidorli va iste'dodli yoshlarni qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirish; yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish; yoshlarda sog'lom turmush tarziga intilishni shakllantirish, shuningdek yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish va yoshlar sportini ommaviy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish; yosh oilalarni ma'naviy va moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ular uchun munosib uy-joy va ijtimoiy - maishiy sharoitlarni yaratish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar tizimini amalga oshirish [1] kabilardan iborat.

XULOSA

Albatta, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlarda mutloqa notanish shaxslar bilan tanishishga urinayotgani tashvishli xolat. Bu esa jamiyatda ilmsizlik johillikning, axloqsizlikni tomir yoyilishiga hamda yoshlar ongi va madaniyatiga salbiy ta'sir qiladi. Bularning oldini olish uchun, yoshlarni bo'sh vaqtini mazmunli va qiziqarli tashkil etish, ta'lim muassasalarida yoshlarni o'qishdan tashqari bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish uchun sport to'garaklari, musiqa to'garaklari, fan to'garaklari davomiy tarzda va eng asosiysi yoshlarni qiziqтира oladigan darajada tashkil etish, shu bilan birga yoshlarni iqtidorlisini topish va ularni tarbiyalash zarur. Buning uchun-"Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunida yoshlarga oid davlat siyosatini ro'yobga chiqarishni

amalga oshiruvchi hamda unda ishtirok etuvchi organlar va muassasalar birgalikda, xususan nodavlat notijorat tashkilotlari tomonidan yoshlarni qiziqishi va yosh xususiyatidan kelib chiqib turli xil formalar tashkil etish lozim. Shuningdek, sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo'lib kamolga yetishi bilan bog'liq. Bizning asosiy vazifamiz – yoshlarning o'z salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratishdan iborat.

REFERENCES

1. Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 2016 yil 24 avgust // <http://www.lex.uz/>.
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4 jild. – Toshkent: «O'zbekiston», 2020. – 453 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar forumida so'zlagan ma'ruzasi Toshkent 2020 y.
4. Белинская Е.П. Язык Интернет-коммуникации и социолингвистическая ситуация современности // Современная социальная психология: теоретические подходы и прикладные исследования. – Т., 2011. № 10. - С.6.
5. Yoshlarning ijtimoiy tarmoqlar orqali mamlakat imijini oshirishdagi roli – Beruniy Alimov <http://beruniyalimov.uz/archives/705>
6. Патрикеева Э.Г. Влияние виртуального пространства сети Интернет на жизненные ценности современной молодежи // Молодой ученый. — 2015. — № 10 (90). — С. 1342-1346. — URL: <https://moluch.ru/archive/90/18990/> (дата обращения: 19.04.2021).
7. G.G Gaffarova, N.Z. Saydaliyeva. (2020). The influence of social networks on youth thinking and activity. JournalNX - A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal. 6 (5), 105-108
8. G.G'affarova, A.Abdullaev. (2021). Axborotlashgan jamiyatda ma'naviy hayotning o'ziga xos xususiyatlari. Academic research in educational sciences. Special Issue 2.
9. G. Makhmudova, G. G'affarova, G. Jalalova (2020). O'zbekistonda islohatlar jarayonini tahlil etish va amalga oshirishning konseptual-falsafiy metodologiyasi. 176 b.
10. G.G. Gaffarova, (2020). Strategy of activity and systematical approach. Nternational Journal of Psychosocial Rehabilitation. London, United Kingdom, 24, Issue-5, May. - 6645-6651
11. 10. Quronov M., Qodirov A., Akramova Sh. Yoshlarda mafkuraviy immunitetni shakllantirish. – Toshkent: «Ma'naviyat», 2018. -112 b.
12. <http://beruniyalimov.uz/archives/705>